

TITULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS
Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Técnica de conservación preventiva dos bens escultóricos I

Departamento: Conservación e restauración de escultura

Formación básica	Curso: 3º escultura	1º Cuadrimestre	2 ECTS

Teórica

Profesor: Alberto Conde
albertoconde@edu.xunta.gal

Horario: 2 horas semanais

DESCRINCIÓN DA MATERIA

Procedementos específicos de conservación preventiva dos bens escultóricos *in situ*, en exposición, no traslado ou no depósito.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos.
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T16	Usar os medios e recursos ao seu alcance con responsabilidade cara ao patrimonio cultural e medioambiental.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos a a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X3	Recoñecer e identificar as alteracións do ben cultural e as causas de seu deterioro para avaliar o estado de conservación.
X5	Determinar os criterios de intervención e decidir o tratamento de prevención, conservación e/ou restauración mais axeitado.
X6	Acadar coñecementos críticos sobre a metodoloxía, estratexias de actuación, tratamentos e emprego de materiais para a conservación e a restauración
X7	Deseñar sistemas e tratamentos de conservación e restauración
X9	Coñecer e aplicar a deontoloxía profesional e a normativa relativa aos bens culturais e a súa conservación e restauración.
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.
X16	Avaliar a eficacia dos tratamentos realizados.

X17	Determinar e aplicar as condicións axeitadas para a conservación preventiva de ben cultural “in situ”, durante a súa exposición, almacenamento, transporte ou depósito.
X18	Documentar calquera dato derivado do estudo e proceso dos tratamentos de conservación e restauración que contribúa a facilitar a comprensión e coñecemento do ben cultural
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE ESCULTURA	
EE9	Deseñar protocolos de actuación para o mantemento <i>in situ</i> , almacenamento, exposición, manipulación, embalaxe e transporte de bens culturais propios da especialidade, de forma que se garanta a súa integridade e adecuada conservación.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA	
Coñecer que funcións ten o conservador-restaurador nos procesos de manipulación, embalaxe e transporte.	
Identificar as consecuencias que ten unha incorrecta manipulación, embalaxe ou transporte sobre a obra escultórica.	
Coñecer os materiais máis axeitados para o embalaxe e manipulación de bens escultóricos, segundo a súa composición material.	
Comprender a necesidade de deseñar axeitadamente os protocolos e medios para a manipulación, depósito e traslado dos bens escultóricos.	
Acadar a capacidade de saber analizar, avaliar e formular, de modo cooperativo. Sistemas expositivos en sala e de depósito en almacéns para coleccións de bens escultóricos.	

UNIDADES DIDÁCTICAS			
Unidade	Subtemas	% no total da materia	Temporalización (Sesións + Estudo Autónomo)
1. Panorama actual museolóxico	1.1. Evolución do museo e ICOM. 1.2. Tipos de museos. 1.3. Organización interna dos museos. 1.4. Código deontolóxico.	20%	7 S + 2 EA
2. Procedementos específicos de manipulación e material de embalaxe	2.1. Procedementos de conservación preventiva dos bens escultóricos <i>in situ</i> e no museo. 2.2. Riscos e normas de manipulación. 2.3. Introducción ás áreas do museo con manipulación dos obxectos culturais. 2.4. Tipos de movemento e persoal responsable. 2.5. Procedementos de embalaxe, desembalaxe, montaxe e desmontaxe de obxectos culturais nunha exposición. 2.6. Catálogo de materiais de embalaxe e a caducidade. 2.7. Construción de embalaxes.	30%	11 S + 3 EA

3. Procedementos específicos de traslado. Transporte.	3.1. Necesidades do transporte. 3.2. Fases de transporte e riscos. 3.3. Medios de transporte e normativa. 3.4. Xestión de transporte e empresas relacionadas. 3.5. Figura do correo.	25%	9 S + 2 EA
4. Procedementos específicos de depósito.	4.1. Almacéns de arte. Normativa e necesidades. 4.2. Planificación, deseño arquitectónico, condicionantes climáticas e seguridade. 4.3. Espazos necesarios para o depósito. 4.4. Tipo de almacenamento. Obra escultórica. 4.5. Mobiliario preciso. 4.6. Códigos de localización. 4.7. Conservación e mantemento do almacén. 4.8. Plan de emerxencia.	25%	9 S + 3 EA

PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxía	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesións maxistras	25		25
Estudo autónomo		10	10
Traballo tutelado / Exposicións	11	4	15
Total	36	14	50

METODOLOXIA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a presentar a materia e tomar contacto co alumnado.
Sesións maxistras	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices do traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	Traballo individual autónomo. Estudo dos contidos expostos polo profesor. Estudos de caso, debates e outras actividades. Actividades de aplicación dos coñecementos e resolución de problemas e exercicios. A entrega de traballos poderá ser de forma presencial, a través da plataforma Moodle ou mediante correo electrónico. A tutela desenvolverase no horario establecido para tal fin.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN		
Método	Criterios	% avaliación
Traballo individual tutelado	Avaliación continua mediante traballos e exposicións. Valorarase: • Aplicación dos coñecementos adquiridos. • Calidade e rigor técnico. • Grao de aplicación de conceptos teóricos. • Corrección no desenvolvemento do exercicio.	50 %
Traballo colectivo tutelado	Avaliación continua mediante traballos e exposicións. Valorarase: • Aplicación dos coñecementos adquiridos. • Calidade e rigor técnico. • Grao de aplicación de conceptos teóricos. • Corrección no desenvolvemento do exercicio.	20%
Exercicios de resolución de supostos prácticos	Valorarase: • Aplicación dos coñecementos adquiridos. • Calidade e rigor técnico. • Grao de aplicación de conceptos teóricos. • Corrección no desenvolvemento do exercicio.	10%
Lectura e comentario de textos	Calidade, asimilación e aplicación dos coñecementos adquiridos.	10%
Observación sistemática	Asistencia a clase. Participación activa en debates e prácticas. Capacidade organizativa. Cumprimento dos prazos de entrega.	10%
Total		100 %
OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN • A asistencia é obrigatoria. A non asistencia ás clases repercutirá na cualificación (nun 10%, o alumnado poderá ser cualificado cun 0 no apartado “Observación sistemática”). • Segundo o artigo 19.4 do Decreto 8/2015, do 8 de xaneiro, polo que se desenvolve a Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa en materia de convivencia escolar: “prohíbese o uso de teléfonos móbiles e outros dispositivos electrónicos como mecanismo de comunicación durante os períodos lectivos”. O profesor determinará se nalgún momento é pertinente o seu uso como ferramenta pedagóxica. • Avaliarase o progreso do proceso de aprendizaxe, incluíndo estes resultados acadados no traballo continuado de clase, os exercicios e traballos entregados no tempo estipulado e dous exames parciais que se realizarán ao longo do curso. ◦ Avaliación continua: ▪ O alumnado deberá realizar tódolos traballos e exercicios establecidos ao longo do curso. ▪ No caso de perda de avaliación continua o alumnado deberá presentar igualmente os traballos individuais propostos ao longo do curso tanto en convocatoria ordinaria como en extraordinaria, así como realizar unha proba escrita. Neste caso, os traballos contarán un 50% da cualificación final e a proba escrita outro 50%. • Procedementos de comunicación para clases, titorías e consultas: ◦ Correo electrónico corporativo: asunteroso @edu.xunta.gal. ◦ Plataforma Moodle (plataforma de aprendizaxe empregada pola Escola Superior de Conservación e Restauración de Bens Culturais de Galicia, de acceso mediante contrasinal a través da pestana AULA VIRTUAL). ◦ Videoconferencia Webex.		

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofreceráse atención personalizada ao alumnado durante todo o curso. As titorías docentes desenvolveranse no horario establecido para esta finalidade.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Ballart Hernández, Josep. *Manual de museos*. Madrid: Ed. Síntesis, 2008.
- BIASIOTTI A. e B. BECCARO MIGLIORATI, “La seguridad en los museos”, *Manual de protección del Patrimonio Cultural*. No. 1 (2006). UNESCO, París.
- CANADIAN HERITAGE. Canadian Conservation Institute (CCI) Notes. Visualizado en la URL
http://canada.pch.gc.ca/eng/1439925167385
- CARVALHO G. e ALMEIDA A. *Vade-mécum. Preservação do património histórico e artístico das igrejas*. (2007). Conferência Episcopal Portuguesa, Lisboa.
- GARCÍA FERNÁNDEZ, I. *La conservación preventiva de bienes culturales* (2013) Alianza Editorial, Madrid.
- HERNÁNDEZ, F. *Manual de museología*. (1994). Ediciones Síntesis, Madrid.
- JIMÉNEZ, C. *Museos y exposiciones*. (1999). Manuales de Luminoteca. Ediciones Ceac, Barcelona.
- Jiménez Blanco, María Dolores. *Una historia del museo en nueve conceptos*. Madrid: Ed. Cátedra, 2014.
- JIMÉNEZ DE GARNICA, R. *La conservación preventiva durante la exposición de dibujos y pinturas sobre lienzo*. (2011). Ediciones Trea, Gijón.
- LORD, B. e DEXTER LORD, G. *Manual de gestión de museos*. (1998). Ariel Patrimonio histórico, Barcelona.
- MARCHIONE, E. B. e TISSERA, A. M. *Museo técnica. Manual de conservación preventiva*. (2012). Laborde Editor, Rosario (Argentina).
- MARÍN TORRES, M. T. *Historia de la documentación museológica. La gestión de la memoria artística*. (2002). Trea, Gijón.
- Moya, Jordi. *La iluminación de las exposiciones temporales*. Gijón: Trea, 2015.
- RICO, J. C. *Manual práctico de museología, museografía y técnicas expositivas*. (2006). Sílex, Madrid.
- RICO, J. C. *Montaje de exposiciones. Museos Arquitectura Arte*. (1996). Sílex, Madrid.
- ROTAECHE, M. *Transporte, depósito y manipulación de obras de arte*. (2008). Editorial Síntesis, Madrid.
- ROVIRA i PONS, P. *La conservación preventiva de las pinturas murales in situ y en su exposición*. (2014). Trea, Gijón.
- SEDANO ESPÍN, U. *La conservación preventiva en la exposición de pintura sobre tabla*. (2014). Trea, Gijón.
- VV. AA. *Conservación preventiva y procedimientos en Exposiciones temporales*. (2008). Ministerio de cultura, Madrid.
- VV. AA. *Guía para un plan de colecciones ante emergencias*. (2008). Ministerio de Cultura, Madrid
- VV. AA. *Terminología para definir la conservación del patrimonio cultural tangible*. (2018). XV Conferencia Triannual, ICOM.CC, Nueva Delhi.
- ZUBIARUR CARREÑO, F. J. *Curso de museología*. (2004). Trea, Gijón.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- AZÓN MASOLIVER, M. *La conservación preventiva durante la exposición de colecciones de etnografía*. (2014). Trea, Gijón.
- CERDÁ DURÁ, E. *La conservación preventiva durante la exposición de material textil*. (2012) Trea, Gijón.
- FORNIÉS MATÍAS, Z. *La climatización de los depósitos de archivos, bibliotecas y museos como método de conservación*. (2011). Trea, Gijón.
- González-Varas, Ignacio. *Conservación de bienes culturales. Teoría, historia, principios y normas*. Madrid: Ed. Cátedra, 1999.
- Hidalgo Cuñarro, José Manuel (Coord.). *Coloquio Internacional. La Conservación Preventiva de Bienes Culturales*. Vigo: Servicio de Publicaciones de la Diputación Provincial de Pontevedra, 1997.
- ICOM. *Código deontológico del ICOM para los Museos*. (2017). París.
- Maracón, Ana. *Conservación del Patrimonio Cultural. Criterios y normativas*. Madrid: Ed. Síntesis, 2008.
- MOYANO, N. *La climatización e iluminación de la sala durante las exposiciones de obras de arte*.
- PEÑA HARO, *La conservación preventiva durante la exposición de la fotografía*. (2014). Trea, Gijón.
- Pugès i Dorca, Montserrat e Laia Fernández Berengué. *La conservación preventiva durante la exposición de*

materiales arqueológicos. Gijón: Trea, 2012.

- RIBERA ESPLUGAS, C. *Las vitrinas como medio de protección de las obras de arte en las exposiciones*. (2011). Trea, Gijón.
- RUSKIN, J. *Las siete lámparas de la arquitectura*.
- TORTAJADA HERNANDO, S. *La conservación preventiva durante la exposición de esculturas en piedra*. (2011). Trea, Gijón.

OBSERVACIÓN

- Non se permite o uso ou funcionamento de teléfonos móbiles nin ningún outro dispositivo (TIC,s) con capacidade de copia ou gravación, salvo consentimento expreso da docente.
- Nas aulas en remoto non está permitida a gravación de imaxes nin son. Ver: Instrucións para o alumnado.
- Na plataforma didáctica Moodle poderán consultarse as bases dos traballos de elaboración obrigatoria, materiais didácticos e documentación como: artigos de crítica e científicos. A mesma plataforma poderá ser a empregada para a entrega de traballos e a realización de probas, quedando a discreción da docente.
- A biblioteca da Escola conta con material bibliográfico específico sobre os contidos da materia, e con parte da bibliografía recomendada.